

היום נלמד בעזרת ה':

עבודה זרה דף ט

(בעמוד הקודם)

רבי ישמעאל ברבי יוסי אמר ש-180 שנה לפני חורבן בית המקדש התחילה לשלוט מלכות רומי בעולם.

קושיא: מאה ושמונים ותו לא? והתני רבי יוסי ברבי וכו': מלכות פרס שלטה בארץ ישראל מתחילת בית המקדש השני במשך 34 שנים, שהרי כורש מלך פרס בנה את בית המקדש השני. ואחרי 34 שנה באו היונים ותפשו את השלטון בארץ ומלכו 180 שנה. ואחר כך באו החשמונאים ומלכו 103 שנה. ואחר כך בא הורדוס ומלך גם הוא 103 שנה. ובכך הסתיימו 420 שנה ונחרב בית המקדש.

ומאז והלאה מי שרוצה לדעת את הזמן של מאורע כל שהו או לכתוב זמן בשטר, עליו להוסיף את השנים שעברו מהחורבן עד השנה שהוא נמצא בה. עד כאן הבריייתא.

אלמא מאתן ושית הוו. ואת אמרת מאה ושמונים הוו! מהבריייתא עולה שרומי שלטה 206 שנים ולא 180. כי הגמרא אמרה לעיל שהרומאים והיהודים (דהינו החשמונאים) כבשו ביחד את השלטון מהיונים. והרי החשמונאים שלטו 206 שנים לפני החורבן.

תירוץ: אלא עשרין ושית שנין וכו': רבי ישמעאל ברבי יוסי הוריד מהחשבון 26 שנים, בגלל שבשנים הללו רומי עמדה בנאמנותה ליהודים ולא השתעבדה בהם. אבל לאחר מכן היא השתעבדה בהם.

אמר רב פפא - אי טעי האי תנא: אם יש תנא השונה ברייתות, שאינו יודע בדיוק את מספר השנים שעברו אחרי חורבן הבית. הוא יכול ללמוד זאת מהסופר שכתוב שטרות, על ידי שיוסיף על המניין של הסופר 20 שנה.

הסופרים היו כותבים את הזמן בשטרות למלכות יון, כלומר לתחילת מלכותם. כפי שלמדנו בבירייתא הנ"ל, יון התחילה למלוך 386 שנה לפני החורבן (שהרי היא התחילה למלוך 34 שנה אחרי בנין הבית שעמד 420 שנה). אמנם את 6 שנות המלכות הראשונות לא מונים ליון, כי בהם עדיין לא התפשטה מלכותם בעולם. נמצא אם כן שהספירה של שנות מלכות יון מתחילה 380 שנה לפני החורבן.

מכיון שהתנא יודע באיזו מאה הוא נמצא, ורק לא יודע את המספר המדוייק בתוך המאה, כי מאות השנים שעברו מזמן החורבן ידועים לכולם, אבל בעשרות ויחידות ניתן להתבלבל. ולכן אם הוא מוסיף 20 שנה, הוא מעגל את החשבון שעבר מהחורבן ל-400 שנה, ואז הוא יודע באיזו שנה הוא נמצא. כגון אם הסופר כותב בשטר שנת 515 ליון, יודע התנא שהוא נמצא בשנת 35, כלומר 135 לחורבן.

והסימן לדבר, הפסוק "זה לי עשרים שנה בביתך". 20 שנה צריך להוסיף כדי לדעת את המנין של חורבן הבית.

אי טעי ספרא וכו': וכן להיפך. אם הסופר אינו יודע את המנין המדוייק של מלכות יון, שישאל את התנא כמה הוא מונה ויוריד מהחשבון 20 שנה כנ"ל.

והסימן לדבר, 'ספרא בצירא תנא תוספאה'. כלומר יש הרבה מילים שהסופר צריך לדקדק ולכתוב אותם בכתיב חסר, (למרות שהקרי שלהם הוא מלא). רמז לכך שהסופר צריך לחסר מהחשבון של התנא. ואילו התנא שונה תוספתות, רמז לכך שהוא צריך להוסיף על החשבון של הסופר.

תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי העולם: האלפיים הראשונים של העולם היו 'תוהו' בלי תורה, האלפיים שלאחר מכן היו 'אלפיים של תורה' בלי ימות המשיח, והאלפיים האחרונים הם 'ימות המשיח'. ובעוונותינו הרבים כבר עברו מתוך האלפיים הרבה שנים ועדיין לא נגאלנו.

קושיא: שני אלפים תורה מאימת? ממתי אנחנו מחשבים אותם? אם נאמר מזמן מתן תורה, לא יתכן. כי מאז ועד סוף האלף הרביעי לא נשאר לנו אלפיים שנה. כי כשתעין בחשבון תמצא שמכריאת העולם עד מתן תורה עברו ג' אלפים 448 שנה. (לפרטי החשבון עיין רש"י). ואם כן חסר לנו 448 שנה לאלפיים.

אלא מ"ואת הנפש אשר עשו בחרן" וכו': האלפיים תורה מתחילים מהזמן שבו אברהם אבינו קירב אנשים לתורה. שכך מתרגם התרגום את הפסוק ("דשעבידו לאורייתא"). ויש לנו מסורת שאברהם היה אז בן 52. וכשתעיין בחשבון תמצא שמאז ועד מתן תורה עברו 448 שנה בדיוק. אלו הם השנים שחסרות לנו לאלפיים תורה. (לפרטי החשבון עיין רש"י).

אמר רב פפא אי טעי תנא: אם התנא השונה ברייתות, אינו יודע את החשבון המדויק של השנים שהוא נמצא בתוך האלפיים שנה של ימות המשיח. שישאל את הסופר כמה שנים הוא כותב למלכות יון, ויוסיף על המספר 48 שנה, וידע את השנה שהוא נמצא בה. והסימן לדבר הפסוק "ארבעים ושמונה עיר".

כי כאמור אדם לא טועה במאות שנים אלא רק בעשרות ויחידות. בית המקדש נחרב 172 שנה לפני שהתחילו אלפיים ימות המשיח. מלכות יון התחילה 180 שנה לפני חורבן הבית. אם נחבר את שני המספרים הללו נגיע ל-552 שנה (552 - 172 + 380). כלומר מלכות יון התחילה 552 שנה לפני סוף האלפיים תורה.

אם ניקח את הזמן שהסופר כותב בשטרות ונוריד ממנו 552 שנה, נגיע לשנה שבה אנחנו נמצאים בתוך האלפיים ימות המשיח. אבל כדי להקל על החשבון, עלינו לעגל את החשבון למאות שנים. ולכן נוסיף עוד 48 שנה ונגיע ל-600. (600 = 48 + 552). ועכשיו נוכל לדעת באיזו שנה אנחנו נמצאים. כי כאמור את המאות שאנחנו נמצאים בהם אנחנו יודעים, ורק מתבלבלים בפרטים. ולכן אם למשל הסופר מונה 702 שנה, התנא מוסיף 48 שנה ויודע שהוא נמצא בשנת ה-50 בתוך המאה שהוא נמצא בה באלף הרביעי.

ואי טעי ספרא: וכן לכיוון ההפוך. אם הסופר טועה ולא יודע את הפרט של השנים שהוא צריך למנות ליוון, שישאל את הסופר ויוריד 48 שנה. והסימן לדבר 'ספרא בצירא תנא תוספאה' כנ"ל.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: מי שלא יודע באיזו שנה בתוך שבע שנות 'שמיטה' הוא נמצא. שיקח את מספר השנים שעברו מחורבן הבית עד השנה שהוא נמצא בה, ויוסיף שנה אחת על החשבון. כי בית המקדש נחרב בשנה הראשונה של השמיטה במוצ"ש בתשעה באב. ולכן את השנה הזו אנו לא מונים

כחלק משבע שנות השמיטה לצורך החשבון, כי את החשבון אנחנו צריכים לחלק לשבע.

לאחר מכן יקח את כל מאות השנים שעברו מהחורבן, ויחלק אותם ליובלות (כי כל יובל מורכב משבע שמיטות). אלא שבכל מאה שנה הוא צורך להוריד שנתיים מהחשבון. כי שנת היובל עצמה שהיא שנת החמישים, היא גם השנה הראשונה של השמיטה הבאה. וזה כדעת רבי יהודה, החולק על רבנן הסוברים ששנת היובל עומדת לעצמה ואינה נמנית כחלק מהשמיטות. את השנתיים שהוא מוריד מכל מאה, יצרף לחשבון אחד, ויחלק אותם לשבע. ואז הוא ידע באיזו שנה הוא נמצא בתוך השמיטה.

והסימן לדבר שהוא צריך להוריד שנתיים מכל מאה כדעת רבי יהודה, הפסוק "כי זה שנתיים הרעב בקרב הארץ".

אמר רבי חנינא: אחר שיעברו ארבע מאות שנה לחורבן הבית, אם יציע לך אדם לקנות שדה בחו"ל ששוה אלף דינרים בדינר אחד בלבד, אל תקנה! כי אז יגיע זמן הגאולה ותגיע לנחלת אבותיך בארץ ישראל וחבל שתפסיד את הדינר שתשלם לו... (רב חנינא חי לפני שעברו 400 שנה מהחורבן).

במתניתא תנא: בברייתא כתוב חשבון אחר לזמן הגאולה. אחרי שיעברו 4,231 שנה לבריאת עולם, אם יאמר לך אדם תקנה שדה בחו"ל אל תקנה כנ"ל.

מאי בינייהו? מה ההבדל ביניהם? והתשובה – שלוש שנים שהברייתא מוסיפה על החשבון של רבי חנינא.

[הזמנים הללו וכן זמנים נוספים שנאמרו במשך הדורות, הם זמנים המסוגלים לגאולה ותלויים בתשובה של עם ישראל, אך עדיין לא זכינו. הרמב"ן בספר הגאולה].